

Normy ve veřejném osvětlení z pohledu práva

Petra Nováková, JUDr. PhD., Tomáš Sequens, JUDr., Richard Hamran, JUDr.

Kocián Šolc Balaščík, advokátní kancelář, s.r.o., www.ksb.cz, pnovakova@ksb.cz, tsequens@ksb.cz, rhamran@ksb.cz

Technické normy mají v českém právním systému zásadně doporučující, tedy nikoli závazný charakter. Právně závaznými se stanou až tehdy, stanoví-li tak právní předpis. Tento dvojitý režim platí i pro oblast veřejného osvětlení. V praxi však i odchýlení se od norem doporučujícího charakteru může mít nepřijemné následky.

K ZÁVAZNOSTI ČESKÝCH TECHNICKÝCH NOREM

České technické normy jsou obecně zvláštním druhem písemných pravidel, ve kterých jsou upraveny specifické požadavky týkající se té které oblasti lidských aktivit. Obsahují technický popis parametrů výrobků, konstrukcí, materiálů i složitějších celků z těchto částí tvořených. Technické normy obsahují informace o obecně uznávaných technických řešeních, základní zákonné požadavky bezpečnosti konstrukční, materiálové, protipožární, hygienické či ochrany zdraví a životního prostředí. Technické normy pokrývají téměř všechny oblasti lidské činnosti [1].

Existence technických norem a odkaz na ně v právních předpisech jsou nezbytné pro to, aby právní předpisy České republiky (tedy zákony, nařízení vlády a vyhlášky nejrůznějších orgánů státní správy a samosprávy) nebyly neúčelně zatěžovány množstvím detailních právních požadavků technického charakteru. Právní předpis nemůže jít do podrobností (způsobů výpočtů různých hodnot apod.) uvedených na mnoha stránkách norem. Právní předpis stanoví pouze základní podmínky s tím, že na příslušné české technické normy odkazuje; takto jsou zprostředkovány informace o tom, kde je možno nalézt podrobné řešení dané problematiky. Technické normy tedy doplňují nekompletní právní požadavek vyplývající z příslušného právního předpisu. Odkazy na technické normy mají za cíl konkretizovat požadavky obsažené v právních normách a chránit tak veřejný zájem a bezpečnost [2].

Legislativně jsou technické normy upraveny v zákoně č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky. Dle ustanovení § 4 tohoto zákona je česká technická norma dokument schválený pověřenou právníčkou osobou pro opakované nebo stálé použití vytvořený podle tohoto zákona a označený písmenným označením ČSN, jehož vydání bylo oznámeno ve Věstníku Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví ÚNMZ. Zákon výslovně uvádí, že česká technická norma není obecně závazná. Česká technická norma poskytuje pro obecné a opakované používání

pravidla, směrnice nebo charakteristiky činností nebo jejich výsledků zaměřené na dosažení optimálního stupně uspořádání ve vymezených souvislostech.

Technické normy tedy nejsou obecně závazné, což potvrdil i Ústavní soud České republiky (ÚS). Jeho slovy jsou technické normy považovány za kvalifikovaná doporučení (nikoliv příkazy) a jejich používání není závazné, nýbrž jen dobrovolné. ÚS však zároveň dodal, že existuje celá řada případů, kdy je dodržení požadavků konkrétních českých technických norem vyžadováno zákonem nebo vyhláškou. Povinnost postupovat při určité činnosti v souladu s českými technickými normami může vzniknout především na základě ustanovení právního předpisu, které stanoví, že ve vztazích upravených tímto právním předpisem je nutno dodržovat české technické normy. V těchto případech již lze o určité závaznosti těchto norem hovořit [3].

V otázce závaznosti technických norem lze tedy uzavřít, že tyto nejsou obecně závazné, v určitých případech se však stanou obecně závaznými, pokud na ně konkrétní právní předpis výslovně odkáže.

TECHNICKÉ NORMY V OBLASTI VEŘEJNÉHO OSVĚTLENÍ

Technickými normami příslušnými v oblasti veřejného osvětlení rozumíme zejména normy ČSN 13201 - 1 až 4 Osvětlení pozemních komunikací [4] vydané ÚNMZ. Tyto normy ob-

sahují návod pro výběr tříd osvětlení na základě posouzení geometrického uspořádání, využití prostoru, vlivu okolí a dalších parametrů, např. na základě intenzity provozu, náročnosti navigace, složitosti zorného pole, rizika kriminality, převažujícího počasí apod. Dané normy dále obsahují návod k definování oblasti, v níž se požadavky na osvětlení pro vybranou třídu osvětlení uplatňují a také všeobecná doporučení, např. pro stanovení požadavků na podání barev, zrakové vedení, osvětlení sousedících oblastí nebo pro použití alternativních a doplňkových tříd osvětlení. Tyto normy definují na základě fotometrických požadavků třídy osvětlení pro pozemní komunikace s ohledem na zrakové potřeby uživatelů komunikace a zohledňuje vlivy tohoto osvětlení na životní prostředí [5].

K POVAZE TECHNICKÝCH NOREM VE VEŘEJNÉM OSVĚTLENÍ

Odkaz na technické normy v oblasti veřejného osvětlení nalezneme pouze ve dvou právních předpisech. Prvním je nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci. To v ustanovení § 45a nazvaném Osvětlení venkovních pracovišť uvádí, že umělé osvětlení venkovních pracovišť a spojovacích cest musí odpovídat náročnosti vykonávané práce na zrakovou činnost a ochranu zdraví v souladu s normovými hodnotami a požadavky české technické normy na osvětlení venkovních pracovních prostor.

V poznámce pod čarou se odkazuje mimo jiné na normy ČSN EN 13201-1 až 4 Osvětlování pozemních komunikací [6].

Druhou zmínku obsahuje vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 104/1997 Sb., kterou se provádí zákon o pozemních komunikacích. Ustanovení § 25 vyhlášky mimo jiné stanoví, že dálnice [7] a silnice [8] se vždy osvětlují v zastavěném území obcí [9]. V podrobnostech se odkazuje na doporučené české technické normy uvedené v příloze č. 1. Jednou z nich je norma ČSN 36 0400 Veřejné osvětlení, která byla nahrazena normami ČSN EN 13201-1 až 4 Osvětlování pozemních komunikací. Pro místní [10] či účelové [11] komunikace, které v obci zpravidla převažují, naopak tato povinnost stanovena není.

I pro technické normy ve veřejném osvětlení tedy platí, že nejsou obecně závazné. S odkazem na závěry ÚS lze o určité závaznosti uvažovat pouze ve vztahu k osvětlení venkovních pracovišť a spojovacích cestách, jakož i silnicím a dálnicím v zastavěném území obcí. Obec, která je ve většině případů vlastníkem veřejného osvětlení, by tak měla postupovat podle norem ve dvou případech: Když zaměstnanci obce plní pracovní úkoly na pozemních komunikacích nebo když obec vlastní veřejné osvětlení umístěné na dálnicích a silnicích v zastavěném území obce.

PROČ DODRŽOVAT DOPORUČUJÍCÍ NORMY

Pouze doporučující povaha technických norem však neznamená, že by požadavky tam zmíněné bylo vhodné opomíjet. Takový postup nelze doporučit zejména z praktických důvodů. ÚS se k dodržování technických norem vyjádřil prostřednictvím jejich účelu takto: Účelem splnění detailních právních nároků je především jakost výrobků, ochrana zdraví a života lidí, bezpečnost práce a technických zařízení, požární ochrana, tvorba a ochrana životního prostředí, ochrana majetku a dalších zájmů. Dodržování technických norem je v řadě případů rozhodující podmínkou pro uplatnění na trhu. Na otázku, proč se normy používají, i když nejsou právně závazné, by se tedy dalo odpovědět tím, že jejich používání je výhodné, protože usnadňuje výrobu a výměnu zboží, dorozumívání se mezi výrobci a odběrateli, vytvářejí důvěru mezi výrobcem a spotřebitelem, přispívají ke snížení výrobních nákladů, odstraňují překážky na trhu atd.

Nad rámec „výhodnosti“ dodržování technických norem specifikované ÚS lze doplnit další tři důvody:

a) Postupování v souladu s technickými normami může hrát roli ve stavebním řízení spojeném s výstavbou či údržbou veřejného osvětlení. S ohledem na praxi stavebních úřadů nelze vyloučit, že dodržování „doporučujících“ technických norem bude v konkrétním případě ze strany úředníků podmínkou vyhovění žádosti. I kdyby byl takový požadavek úřadu v rámci případného uplatnění oprav-

ných prostředků shledán nesprávným (právě poukazem na nezávaznost normy), způsobené průtahy by mohly přinést nemalé komplikace po časové i finanční stránce.

b) Kvalita veřejného osvětlení dále ovlivňuje stavební stav [12] pozemních komunikací, a tím i jejich sjízdnost [13] či schůdnost [14]. V tomto ohledu pak zákon o pozemních komunikacích jednak stanoví povinnost odstranit závady ve sjízdnosti či schůdnosti komunikace [15], jednak přiznává právo na náhradu škody, která vznikla v důsledku takové závady [16]. Závady ve sjízdnosti či schůdnosti komunikace spočívají v nepředvídatelných změnách ve sjízdnosti a schůdnosti komunikace či chodníku [17]. Nelze vyloučit, že nekvalitně provedené veřejné osvětlení [18] může v tom kterém případě k takové nepředvídatelnosti přispět. Dané riziko lze zmírnit respektováním požadavků na veřejné osvětlení stanovených v doporučených normách.

c) Rovněž nelze opomenout hledisko prevence ve smyslu předcházení škodám na životě, zdraví osob, majetku a životním prostředí. Tato povinnost pro obce coby vlastníka veřejného osvětlení vyplývá jak z práva veřejného [19], tak soukromého [20]. Dodržování technických norem tak může obci jako žalované usnadnit procesní pozici v eventuálním soudním řízení, v rámci něhož by jí bylo vytýkáno pochybení mající příčinu ve veřejném osvětlení [21]. Obec postupující v souladu s požadavky technických norem bude spíše zbavena odpovědnosti za vzniklou škodu (či bude mít snadnější pozici v rámci popírání takové své odpovědnosti) odkazem na vynaložení náležité péče při předcházení škodám než ta, která postupovala v rozporu s nimi.

LZE PRÁVO NA VEŘEJNÉ OSVĚTLENÍ VYMÁHAT?

Zabezpečování veřejného osvětlení slouží k uspokojování potřeb občanů. Obecně však právo každého na zabezpečení veřejného osvětlení garantováno není. Taková povinnost je jen v případech stanovených zákonem či na základě zákona. A na ty jsme výše poukázali. Pokud tedy povinný subjekt např. v rozporu s § 25 vyhlášky č. 104/1997 Sb. vypíná během noci veřejné osvětlení na silnicích v zastavěném území obce, může mu být příslušným státním orgánem [22] vyměřena pořádková pokuta až do výše 100 000 Kč, a to opakovaně. Stejná sankce by se uplatnila i v případech, kdy by povinný subjekt otálel [23] s odstraněním závady ve sjízdnosti či schůdnosti komunikace mající svůj původ ve veřejném osvětlení. Za porušení povinnosti bezpečnosti práce při venkovním osvětlení pracovišť počítá zákon s pokutou až do výše 1 milionu Kč [24].

Závěrem lze uvést, že veřejné osvětlení má podstatný vliv na kvalitu života ve městech a obcích. Úroveň těchto služeb se nepochybně odráží v úrovni bezpečnosti osob a majetku a významně ovlivňuje životní prostředí. Požadavky odrážející tyto hodnoty jsou obsaženy v technických normách. Nehledě na charakter těchto norem je jejich dodržování užitečné, a to nejen z právního hlediska.

Více na: <http://www.unmz.cz/urad/unmz>